

Medya Okuryazarlığı Dersi Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri*

Eda BÜTÜN
Alper KESTEN**

ÖZET

Bu araştırmada ülkemizde 2006–2007 eğitim-öğretim yılında ilköğretim programlarında pilot uygulama olarak yer alan, 2007–2008 eğitim-öğretim yılında ise tüm ülkede seçmeli ders olarak okutulmaya başlanan Medya Okuryazarlığı seçmeli dersini alan öğrencilerin ve bu dersi okutan öğretmenlerin bu derse yönelik görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla öğretmen ve öğrencilere yönelik açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanarak seçilen okullarda görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler alt başlıklara ayrılarak betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Medya Okuryazarlığı dersinin öğrencilerin medyaya yönelik tutumlarında olumlu bir etki yaratmadığı görülmüştür. Öğrencilerin dersin müfredatını sıkıcı buldukları ve dersin müfredatının dersin amaçları ile tam olarak uyumadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya okuryazarlığı, kitle iletişim, medya.

Çalışmanın Türü: Araştırma

Teachers' and Students' View About Media Literacy Course

ABSTRACT

The media firstly came into social life by means of newspaper. Since the first newspaper was pressed, the media has developed itself and in this process, it set important goals. The media, which primarily emerged for information, in time sets goals like entertainment, inducement and propaganda. With the help of setting these goals, the media considerably extended its effects on society. After increasing its importance, the media became widespread and became a part of community life. The more the society was interested in the media, the more the media gained power. It reached the level where it could effect the social and the economic conditions of countries. After that it started to set society's agenda, make society take sides and it even effected the regimes of countries. Because of media, it became more easy to make people accept some certain ideas and norms. It led to the need of protection from the effects of media and the studies for this need began. These studies have aimed to raise awareness of the disadvantages of media. So in schools, media oriented lessons have been given. At first, the studies has focused on giving the basic information about media and its products but in time it has broadened its scope and it has aimed to raise individuals who understand, interpret and evaluate media's effects properly. Due to all these studies, the media literacy emerged. The term of media literacy has a lot of skills in it. Media literacy has focused on analyzing mass media which has oral or written messages, interpreting its messages, evaluating and criticizing its accuracy, reaching exact information and media's products and being selective to these products. Media literacy requires to be critical against the ideas which many people have been exposed by popular culture. Media literacy aims to make consumers be active, not a passive reader or listener.

In our country, the studies of media literacy were started in 2000s. RTUK (radio and television supreme council) decided that media literacy should be in the curriculum as a lesson. After the protocol signed by RTUK and MEB (the ministry of national education), media literacy was given as a pilot study in 2006- 2007 and it took place in curriculum as an elective course all around the country in 2007-2008.

In this study, it is discussed that whether the media literacy course, which was in curriculum as an elective course in 2007-2008, help the students change their attitude towards media and whether it achieves its goals or not. Also the study aims to determine the problems and the shortcomings which are encountered during the process. For this purpose, six social science teachers, who work in schools which are in the township of Samsun province, and six students, who elect media literacy course, was interviewed.

In order to collect data, different interview forms were prepared for teachers and students. The interviews were recorded by a tape recorder then they were written and analysed with the technique of descriptive analysis. The findings were studied on titles.

* Bu çalışma "Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri: Samsun İli Örneği" adlı tez çalışmasından üretilmiştir.

** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi

In the first title, it is discussed that what kind of differences the media literacy courses create student's media follow-up level. There are three subtitles of this title. These are students' level of watching television, students' level of using computer and students' level of following printed media. In the subtitle which defines students' level of watching television, it is aimed to determine that what kind of differences media literacy courses create in their level of watching television. In the interviews which had been with teachers and students, it was seen that the students still watch television frequently. It is also seen that there are students who decrease their level of watching television or watch it rarely because of SBS (placement test). In addition, it is understood that the students who have concerns about the SBS have no time for watching television because of the homeworks they were given by training centers or tutoring as well as schools. It is also understood that students' parents interfere in their television watching level because they think that watching television long hours effect their children's success negatively.

When the student's level of using computer is examined, it is understood that the students have so much interest in computer especially Internet. The interviews show that even the students who don't have a computer or Internet at home go to the internet cafes to use internet. It also shows that the students use internet for playing games, chatting and watching movies. It is indicated that the students use internet for their school projects and homeworks but they aren't capable of understanding the accuracy of the information they get. Besides it is revealed that teachers think the students are vulnerable to internet.

When it is compared to mass media like internet and television, it is seen that they have less interest in the printed media. It is revealed that whether the students don't follow the printed media or they only follow the pages they are interested in. It is understood that they are up to date via television or internet more than printed media.

When the media's effect on students is examined, it is seen that every student is effected by media in a different way. While the teachers stress that the students are effected by the characters they watch and take them as a model, the students answer the questions saying they are effected by media in a sensitive way. In addition, it is indicated that the students follow their model's consumption patterns and it also effects students' consumption patterns.

When the students' interest about course's content is observed, it is understood that they find it boring. When the curriculum is examined, it is seen that the subjects focus on the mass media's history and its function. But the students don't find these subjects interesting. In addition, it is understood that because it is an elective course, the students don't have any concern for their success so it effects their interest to course negatively.

One of the aims of media literacy courses is to make students more selective and make them establish self-control. But when the media literacy courses' effects on students' usage of media is examined, we encounter with a different situation. It is observed that the students , who elect this course, still follow the same programmes. Also it is understood that the students recognize the advised marker, but sometimes they ignore them to watch the programmes they like. So it is indicated that the media literacy course make no difference on students' preference on medias products.

Consequently, it is seen that there are some shortcomings in the process of implementing media literacy courses. One of the main shortcoming is that the aim of raising student who evaluates and interprets the information they read isn't achieved sufficiently. The main problem is that the students don't find the course interesting. So it will be useful to make the course's content more interesting and instead of giving too much information, the content should focus on the current issues which make students think and critique.

Keywords: Media literacy, mass communication, media.

Type of study: Research.

1.GİRİŞ

20. yüzyılda meydana gelen birçok teknolojik gelişme toplumları derinden etkilemiş, resim, ekran, bilgisayar, internet gibi kelimeler insanların günlük hayatlarında önemli bir yer almaya başlamıştır. Günümüzde bir fotoğraf karesi zaman zaman yüzlerce kelimeye eş değer olabilmekte, kelimelerin aksine görüntüler aracılığıyla izleyicilerin bilinçaltlarına birçok mesaj yollanabilmekte ve bu görüntülere mesajın etkisini güçlendiren müzik ve semboller eşlik edebilmektedir (Torres ve Mercado, 2006; Hobbs ve Jensen, 2009). Böylece medyanın vermek istediği mesaj gizlenirken, bu gizlilik izleyicinin mesajı alması için engel teşkil etmemekte, hatta bir öğretmenin ya da ailenin çocuğuna vermek istediği değerlerden çok daha etkili ve kalıcı bir hal almaktadır (Bartolomé ve Macedo 1997). Özellikle risk bilinci olmayan çocuk ve gençler izlediklerinde medyanın vermek istediği mesajı sorgulamamakta ya da bundan şüphe duymamaktadır. Böylece gençler ve çocuklar medyanın etkisine karşı daha açık hale gelmektedirler (Lightfoot, 1997; Silkü, 2007). Bu nedenlerle medyanın etkilerine yönelik ilk çalışmalar başlamış, eğitimciler "Film Grammar" adını verdikleri yaklaşımla çocuklara reklamları izlettirmişler ve böylece onları reklam konusunda bilinçlendirmeye ve reklamlarda kullanılan bir kısım terminolojiden haberdar etmeye çalışmışlardır (Hobbs ve Jensen, 2009). Bunun yanında öğrencilere tarih ve edebiyatla ilgili filmler izlettirilerek öğrencilerden sahne, ses, karakter gibi bir filmin esas bileşenlerini araştırmaları istenmiştir (Hobbs ve Jensen, 2009). 1970 ve 1980'lerde ise medya ve eğlence sektörünün insan kişiliğini istediği doğrultuda yeniden şekillendirip, kitleler üzerinde ciddi bir etki yaratması medyaya yönelik kaygıları arttırmış ve bu dönemde medya okuryazarlığı daha etkin bir şekilde dile getirilmeye başlanmıştır. Bu amaçla medya kullanıcılarına, medyaya yönelik eleştirel bakış açısı kazandırmak için çalışmalar başlatılmıştır (Binark ve Bek, 2007; Hobbs ve

Jensen, 2009). 1990'lı yıllara gelindiğinde medya okuryazarlığına yönelik çalışmalar devam ederken medya okuryazarlığı kavramıyla ilgili tanım ve medya okuryazarı olan bir bireyde olması gereken beceriler hakkında ortak bir fikre varılmaya çalışılmıştır. Yapılan çalışmalarda medya okuryazarlığı, büyük çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Hobbs, 2004; Domine, 2011). Bu terim, gittikçe artan sayıda akademisyen ve eğitimci tarafından eleştirel çözümlene sürecine ve kişinin kendi mesajlarını (basılı, işitsel, görsel, çoklu medya ile) yaratmayı öğrenmesine gönderme yapmak için kullanılmaktadır (Livingstone, 2004; Torres ve Mercado, 2006). Medya Okuryazarlığının hedefi öğrencilerin medyayı doğru şekilde okuyan, dinleyen, çözümlen, değerlendiren (Dennis, 2004) ve televizyon, müzik, video, film, radyo ve internet teknolojileri gibi medyanın çeşitli türlerini iletişim üretmek için kullanan bireyler yetişmesini sağlamaktır. Medyanın egemen olduğu toplumda ebeveyn ve vatandaş olarak sorumluluğu kabul edip farkındalık yaratarak, bu farkındalığı eyleme dökmeyi amaçlamaktadır (Semali, 2003). Medya okuryazarlığında pozitif ve pratik amaç; iyi kalitede program arayan, eleştirel bir duyarlılık geliştirmiş, analiz, değerlendirme ve içerik oluşturma gibi becerileri edinmiş, seçici izleyiciler yetiştirmektir (Brown, 1998; Livingstone, 2004). Jolls ve Thoman (2008) medya okuryazarlığının temelinde eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneklerini geliştirebilmek, çeşitli düşünceler arasında nasıl bağlantı kurabileceğini kavramak, anahtar düşünceleri belirleyebilmek ve uygun soruları nasıl sorabileceğini bilmek, yanıtlar oluşturabilmek olduğunu savunmaktadırlar. Bu beceriler aynı zamanda demokratik bir toplumda entelektüel özgürlüğün ve tam anlamıyla vatandaşlık görevini yerine getirmenin temellerini oluşturmaktadır.

Potter'a (2005; 36) göre medya okuryazarı olan bir bireyin aşağıdaki yedi beceriye sahip olması gerekmektedir:

1. Analiz: Medya mesajlarındaki anlamlı öğeleri irdeleyebilmek, sorgulayabilmek.
2. Değerlendirme: Öğeleri belirli standartlarla karşılaştırarak yargılayabilmek.
3. Gruplandırma: Öğelerin benzer ve farklı yönlerini belirleyebilmek.
4. Tümevarım: Küçük parçalardan yola çıkarak büyük parça hakkında genelleme yapabilmek.
5. Tümdengelim: Küçük parçaları açıklama için genel prensipleri kullanabilmek.
6. Sentez: Öğeleri yeni bir yapıda birleştirebilmek.
7. Soyutlamak: Mesajın kendisinden daha az sayıda sözcük kullanarak özünü yakalayarak, kısa, net ve açık tanımlamalar yapabilmek.

Yukarıdaki medya okuryazarlığına yönelik tanımlar incelendiğinde medya okuryazarlığı kavramının belirli bir çerçeveye oturtulmaya çalışıldığını görmekteyiz. Ancak 2000'li yıllar ile teknolojiye meydana gelen gelişmeler medya okuryazarlığına farklı bir boyut daha getirmiştir. Medya okuryazarlığı sürekli değişen teknoloji ile dolu bir dünyada aynı zamanda medyayı takip edebilmek ve gerekli teknolojileri kullanabilmek için gerekli bilgi, beceri ve özgüven gibi kavramları da içine almaktadır (Livingstone ve Thumim, 2003; Jenkins 2006).

Tüm bu gelişmelere paralel olarak dijital dünyada etkili olan gelişmelerle birlikte genç nüfusun fazla olduğu ülkemizde de, çocuk ve gençlerin bu alana olan ilgileri onları medyanın etkisine karşı bilinçlendirme gereksinimini doğurmuştur. Böylece medya okuryazarlığı çalışmaları ülkemizde de başlamıştır. Bu amaçla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ortak bir çalışma başlatmıştır. RTÜK tarafından 20-21 Şubat 2003 tarihleri arasında toplanan iletişim şurasında medya okuryazarlığı konusu ilk kez tartışılmaya başlanmıştır. 2004 yılında Devlet Bakanlığı koordinatörlüğünde Şiddeti Önleme Platformu'nun alt çalışma grubu olan Medya ve Şiddet Çalışma Grubunun sonuç raporunda da medya okuryazarlığının önemi üzerinde durulmuştur (RTÜK, 2007). Bu amaçla RTÜK medya okuryazarlığı projesini Milli Eğitim Bakanlığı ortaklığı ile hazırlamış ve Medya Okuryazarlığı dersinin ilköğretim programında seçmeli ders olarak okutulması yönünde harekete geçmiştir. Teklifi, Milli Eğitim Bakanlığı ve Talim Terbiye Kuruluna (TTK) götüren RTÜK olumlu yanıt almış ve varılan anlaşma çerçevesinde Amerika ve Avrupa'da literatür çalışması yapılmıştır. Dersin program taslağı, iletişim alanı üzerinde uzmanlaşan akademisyenlerle birlikte hazırlanmış, çalışmaların neticelenmesiyle 22 Ağustos 2006 tarihinde RTÜK ile TTK arasında konuya ilişkin protokol imzalanmıştır (RTÜK, 2007; 40).

Hazırlanan program çerçevesinde 2006–2007 eğitim-öğretim yılında beş ilde, beş pilot okul seçilerek seçmeli Medya Okuryazarlığı dersi uygulamaya konulmuştur. Beş ildeki, beş ilköğretim okulunda toplam

780 yedinci sınıf öğrencisi Medya Okuryazarlığı dersi almıştır. RTÜK ve MEB tarafından pilot okullarda yapılan anket ve görüşmeler sonucunda Medya Okuryazarlığı dersi hakkında olumlu tepkiler alınmış, 2007 – 2008 yılında Medya Okuryazarlığı dersi tüm Türkiye’de seçmeli ders olarak ilköğretim programına koyulmuştur.

Dersin ilköğretim programına ilk kez girmesi, öğretmenler için yeni bir alan olması nedeniyle uygulanma sürecinde bazı sıkıntıların doğmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle dersin uygulanma sürecinde eksiklerin belirlenmesi, gerekli düzeltmelerin yapılması istenilen hedefe ulaşmadaki sürecin kısılmasını sağlayacaktır. Bu çalışma, medya okuryazarlığı ders programının uygulanmasında yaşanan güçlükleri ve var olan eksiklikleri belirlemesi açısından önem taşımaktadır.

Bu çalışma ile Medya Okuryazarlığı dersini seçen öğrencilerin bu dersi seçtikten sonra medyaya yönelik tutumlarında herhangi bir farklılık meydana gelip gelmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1- Medya Okuryazarlığı dersi öğrencilerin medyayı takip etme sürelerinde ne tür bir değişiklik meydana getirmiştir?

2- Medya Okuryazarlığı dersi öğrencilerin medyayı yorumlama biçimlerinde ne gibi bir değişiklik meydana getirmiştir?

2. MATERYAL VE METOT

Araştırmanın yöntem kısmında çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin toplanması ve analizi alt başlıkları yer almaktadır.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 yılında, Samsun Büyük Şehir Belediyesi il sınırları içinde bulunan ilköğretim okulları oluşturmaktadır. Çalışma grubu oluşturulurken maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemede amaç genelleme yapmak değil, çeşitlilik oluşturan durumlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu nedenle çalışma grubu oluşturulurken okulların bulunduğu semtlerin sosyo-ekonomik durumlarının birbirlerinden farklı olmasına dikkat edilmiştir. Okulların sosyo-ekonomik durumları belirlenirken, bağlı buldukları ilçelerin milli eğitim müdürlüklerinden yardım alınmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturmak amacıyla Samsun Büyükşehir Belediyesi il sınırlarında bulunan 6 okul seçilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu seçilen okullarda görev yapan altı Sosyal Bilgiler öğretmeni ile bu okullarda Medya Okuryazarlığı dersini seçen altı öğrenci oluşturmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve öğrenciler için ayrı görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşme formları hazırlanırken yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan literatür çalışması yapılmıştır. Formlar hazırlandıktan sonra uzman görüşüne sunularak formlarda düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca yapılan görüşmeler sonucunda, görüşme formlarına bazı sorular eklenmiş ve formlardan bazı sorular çıkarılmıştır. Görüşme formunun son halinde öğretmenlere 11, öğrencilere 10 adet soru sorulmuştur. Ayrıca hazırlanan görüşme formlarındaki soruların geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla iki öğretmen ve iki öğrenci ile ön görüşme yapılarak, görüşme formunda düzeltmeler yapılmıştır. Bu yapılan dört görüşme çalışma dışında tutulmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmada verilerin toplanması için gerekli kurumlardan izin alınarak Samsun ili merkez ilçelerinde seçilen altı okulda bulunan altı Sosyal Bilgiler öğretmeni ve altı öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmeleri kayıt altına almak amacı ile görüşülen kişinin bilgisi dâhilinde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler yazıya dökülürken Sosyal Bilgiler öğretmenleri “SBÖ” (1’den 6’ya kadar), öğrenciler ise “Ö” (1’den 6’ya kadar) şeklinde kodlanmıştır. Görüşmelerin yazıya dökülme işlemi tamamlandıktan sonra mevcut veriler betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır. Bu araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin

sağlanması amacıyla nitel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri olan “veriler, analizler ve yorumların başka araştırmacıya sunulması” yöntemine başvurulmuştur. Veriler, analizler ve yorumların başka araştırmacıya sunulması, araştırmacının araştırma analizlerini ve sonuçlarını incelemek ve yorumlamaların gerçeği yansıtıp yansıtmadığını; gerçeği yansıtıyor ise hangi derecede yansıttığını anlamak amacıyla, analizleri ve yorumları kendi meslektaşları olan başka bir araştırmacıya sunması ve onun düşüncelerini almasıdır (Ekiz 2003; 38).

3. BULGULAR

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile Medya Okuryazarlığı dersini seçen ilköğretim öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı dersine yönelik görüşleri incelenmiştir. Katılımcıların görüşleri “öğrencilerin medyayı takip etme düzeyleri, öğrencilerin medyadan etkilenme düzeyleri, öğrencilerin derse katılımı ve dersin medya kullanımına etkisi” şeklinde alt başlıklara ayrılarak çözümlenmiştir.

3.1. Öğrencilerin Medyayı Takip Etme Düzeyleri

“Öğrencilerin Medyayı Takip Etme Düzeyleri” başlığı üç alt başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıkta öğrencilerin kitle iletişim araçlarına (televizyon, bilgisayar, gazete) ne kadar zaman ayırdıkları, öğretmen ve öğrencilere çeşitli sorular sorularak belirlenmeye çalışılmıştır.

3.1.1. Öğrencilerin Televizyon İzleme Düzeyleri

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin televizyon izleme süreleri hakkında fikir sahibi olmak amacıyla öğretmen ve öğrencilere çeşitli sorular yöneltilmiştir. Ayrıca öğrencilerin televizyon izleme sürelerinde değişiklik meydana getiren etkenler ve Medya Okuryazarlığı dersinin öğrencilerin televizyon izleme sürelerinde etkili olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin televizyon izleme sürelerini belirlemede ana etkenin Seviye Belirleme Sınavı (SBS) olduğu görülmüştür. Öğrencilerin SBS kaygısı nedeniyle ders çalışmaya daha fazla zaman ayırdıkları bu nedenle de televizyon izleme sürelerinde azalma meydana geldiği gözlenmiştir. Öğretmenlerin verdiği yanıtlarda dikkat çeken başka bir unsur ise öğrencilerin televizyon izleme sürelerinde önemli bir etkenin de aile olduğunu vurgulamalarıdır. Ailenin, öğrencinin SBS’de başarılı olması konusunda istekli olduğu durumlarda öğrencinin televizyon izleme süresinde kısıtlamaya gittiği ya da dersane, kurs gibi ek çalışmalardan dolayı öğrencinin zaten televizyon izlemeye vaktinin kalmadığı belirlenmiştir. Ayrıca, çocuğun evde kendi odasının olmamasının da televizyon izleme süresinde artışa neden olduğu anlaşılmıştır. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

SBÖ3: ... evde çok televizyon seyredildiği için çocuklar mecburen televizyon izliyor. Okulumuzda birçok çocuğun da ayrı odası yok. Evler sobalı, aile tek bir odada toplanıyor, ders çalışacak başka bir odalarının olmaması da çocukları etkiliyor.

SBÖ4: Televizyon çok fazla izleyemiyorlar özellikle ben 8. sınıflara girdiğim için çünkü büyük bir maratonun içerisindeyim. Ancak SBS (Seviye Belirleme Sınavı) kaygısı olmayanlar sınırsızca izliyorlar.

SBÖ5: 6-7-8 lerde izleme oranında SBS den dolayı bir azalma var ancak ben çocukların bize tam olarak gerçeği yansıttığını düşünmüyorum. Çocuklar televizyona çok daha fazla zaman ayırırlar ailelerinden yüz bulabildikleri ölçüde.

SBÖ6: Genelde sabahtan öğlene kadar zaten veya öğlene aksama kadar okuldalar. Arta kalan zamanda dershanedeler. Eğer vakitleri kalırsa birkaç film izliyorlar. Genelde iki saati geçmiyor çocukların televizyon izleme süreleri. Çünkü ailelerin çocukları dersane özel ders diye sık boğaz etmesinden kaynaklanıyor zannedersem. ...Ama bazı öğrencilerde de sekiz saate varabiliyor. Bu azalmanın büyük ihtimal SBS ile ilgisi var.

Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde, öğretmenleriyle benzer yanıtlar verdikleri görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlarda da, televizyon izleme sürelerinde meydana gelen azalmanın SBS kaygısı nedeniyle olduğu görülmüştür. Yine verilen yanıtlarda öğretmen görüşlerine benzer şekilde ailelerin öğrencilerin televizyon izleme süresine müdahalesinde esas etkenin okul başarısı olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

Ö4: SBS olduğu için günde 2-3 saat ancak izleyebiliyorum.

Ö5: *Sıkıldığım zaman televizyon izliyorum. Filmler, diziler falan. Günde en fazla beş saat en az iki saat izliyorum. Okullar özellikle açıkken iki saat izliyorum. Okul zamanı SBS olduğu için karışıyorlardı. Ben ders çalışırken televizyon falan kapalı oluyordu. Ben dersimi bitirdikten sonra [televizyon izlememe] karışıyorlardı.*

Ö6: *Dershane, okul ve ödenlerden vakit buldukça izliyorum. Zaten çok vakit kalmıyor. Sınav da olduğu için ailem izleme süreme karşıyor. Ders çalışmam konusunda ısrar ediyorlar. Bu nedenle çok izleyemiyorum. ... Ama yaz tatillerinde karışıyorlar. 5-6 saat izleyebiliyorum bazen daha fazla.*

Bu çalışmada öğrencilerin televizyon izleme süreleri hakkında yapılan görüşmelerde öğrencilerin televizyona yoğun ilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu Aksaçoğlu ve Yılmaz (2007), MEB (2008) ve İspir ve İspir'in (2008) çalışmalarında elde edilen bulgularla örtüşmektedir. Bu çalışmalarda da öğrencilerin iyi birer televizyon izleyicisi oldukları ortaya çıkmıştır. MEB (2008) tarafından yapılan anket çalışmasında öğrencilerin %86,3'lük bir bölümünün televizyon izlemeyi sevdiği belirlenmiştir.

Çalışmada elde edilen sınav kaygısı yaşayan öğrencilerin televizyon izleme sürelerinde düşüş olduğu bulgusuna benzer bir bulgu Bahar'ın (2007) çalışmasında da elde edilmiştir. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin televizyon izleme sürelerinin, öğrenciler dördüncü sınıfa geçtiklerinde Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) kaygısı ile düştüğü belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgu da öğrencilerin sınav kaygısı ile televizyon izleme sürelerini kısıtladıkları şeklinde yorumlanmıştır. Her ne kadar yaş grubu farklı olsa da her iki çalışmada da sınav kaygısının öğrencinin televizyon izleme süresini etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Medya Okuryazarlığı dersinden ziyade öğrencilerin televizyon izleme sürelerine, öğrencinin bulunduğu şartlar daha etkili olmaktadır.

3.1.2. Öğrencilerin Bilgisayar Kullanma Düzeyleri

Öğrencilerin bilgisayar kullanma düzeylerine ilişkin, öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda, öğrencilerin internete karşı yoğun bir ilgisi olduğu ve öğrencilerin televizyona olan ilgisinin artık televizyonun tüm işlevlerini ve fazlasını yerine getiren bilgisayar-internete kaydığı belirlenmiştir. Öğretmenler verdikleri yanıtlarda öğrencilerin televizyondan çok bilgisayar başında vakit geçirmekten hoşlandıklarını vurgulamışlardır. Hatta evinde bilgisayar bulunmayan öğrencilerin internet kafelere giderek bir şekilde bilgisayar-internet ortamına ulaştıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin proje ve performans ödevleri için kaynak olarak interneti sıklıkla kullandıkları anlaşılmaktadır. Ancak öğrencilerin bu ödevleri hazırlarken yeterince seçici olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin internette karşılaştıkları bilgilerin doğruluğunu sorgulamadan kopyala-yapıştır yöntemi ile ödev hazırladıkları belirlenmiştir. Görüşmelerde göze çarpan bir diğer bulgu ise öğretmenlerin, öğrencilerin internette vakit geçirmek için ödevlerini bahane olarak kullandıklarını düşünmeleridir. Ancak öğretmenlerin, genel olarak çocukların internet ile bu kadar iç içe olmasına sıcak bakmadıkları görülmektedir. Öğretmenlere göre internet ortamında çocuklar korumasız bir durumdadır. Bu noktada, internet ortamında çocukların; karşılaştıkları bilgilere, kişilere ya da olaylara karşı, belirli bir bilinç düzeyine ulaşmaları için eğitime ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanma alışkanlıklarına yönelik düşünceleri aşağıdaki gibidir:

SBÖ1: *Öğrencilerimizin televizyon izleme sürelerinden ziyade bilgisayar başında geçirdikleri süre hakkında bilgim var. Günde 3-4 saate kadar çıkanlar olduğunu biliyorum. Televizyondan ziyade bilgisayar ile daha ilgililer.*

SBÖ2: *Onun dışında da internet kafelere çok fazla gittiklerini biliyorum ve onları olumsuz yönde etkilediklerinin farkındayım. Televizyondan daha çok interneti takip ediyorlar. Burada da haber falan izlemiyorlar, diziyi izliyorlar. İnternet kafelere kesinlikle ödev yapmak için gitmiyorlar. Savaş oyunlarından tutun da arkadaşlık sitelerine girmek için gittiklerinin biliyorum. Hatta ailesinin bilgisi dâhilinde olup ailesi tarafından koparılamayan çocuklar var. Bu konuda uğraşıyoruz ama ailenin de elinden fazla bir şey gelmiyor. Çocuk bir kere bulaştığı zaman koparılamıyor. Bu da çocuğun başarısız olmasına ve davranışlarının değişmesine neden oluyor. Çok fazla etkileniyorlar.*

SBÖ3: *... daha çok oyun amaçlı kullanıyorlar. Zaten bir sayfayı açtığımızda bilgiye ulaşana kadar birçok şeyle karışlıyorsunuz. Bu çocuklarda ergenlik döneminde oldukları için bilmedikleri şeyler ilgilerini çekiyor.*

SBÖ4: *Bilgisayar başında televizyona göre biraz fazla kaldıklarımı, velilerinden bilgisayarı yasakladıklarını duyuyorum.*

SBÖ6: *İnterneti gerçekten araştırma amacıyla kullandıkları da oluyor fakat araştırma yapmayı da pek bilmedikleri için yine çok doğru kullanmıyorlar. Aralarında birkaç öğrenci sadece okuyup anlayıp doğru düzgün araştırma yapıyor. Geri kalanlar genelde bulduğu haberin, ödevin çıkmasını alıp getiriyor. Bu sebeple internette ödev getirmek yasak. İnternet*

bilgileri tabi ki güvenilir ve net bilgiler değil zaten bir konu başlığımız da mevcut bu konuyla ilgili fakat en kolay ulaşılan bilgiler internette olduğu en çok buna başvuruluyor. Zaten ödevlerin çıktılarını almak için internet kafelere gidiyorlar. İlk beş dakikada ödevlerini çıkartıp sonra oyuna daldıklarını düşünüyorum.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlar öğretmenleri destekler niteliktedir. Verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin bilgisayar-internet ile yoğun bir şekilde ilgili oldukları görülmektedir. Öğrencilerin bilgisayarı daha çok oyun oynamak, video izlemek gibi eğlence amaçlı eylemler için kullandıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ödevlerinde interneti sıklıkla kaynak olarak kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö1: Günde 1-2 saat giriyorum arkadaşlarımla konuşuyorum, bazen haberlere bakıyorum, video izliyorum.

Ö2: Ailem sınava hazırlandığım için çok fazla girmeme izin vermiyor. Ama tatillerde sabaha kadar oturabiliyorum.

Ö3: Evimizde iki bilgisayar var ama biz beş kişiyiz. Ablam ve dayım da bizimle yaşadığı için çok fazla bana fırsat kalmıyor. Zaten ben çok sevmiyorum internete girmeyi günde en fazla bir saat o da oyun oynamak için. Bazen de proje performans ödevlerimiz oluyor onları bulup çıktısını alıyorum.

Ö4: Evimizde var ama abimlerden pek bana fırsat kalmıyor. Sürekli onlar giriyor. Zaten bende sınava hazırlandığım için ailem de girmemi pek istemiyor. Çünkü girdiğim zaman çok kalıyorum. Bir şeyler izlerken falan vakit çabuk geçiyor. Ödevlerim için kullanıyorum.

Ö6: Evde internetim yok, bazen ödev falan olursa veya oyun oynamak için kafelere gidiyorum. Ama evde olmadığı için pek giremiyorum.

İnternet teknolojisinin geçmişi çok uzun yıllara dayanmamakla birlikte her geçen yıl aktif internet kullanıcı sayısı ciddi bir artış göstermektedir (Bilgi Toplumu İstatistikleri, 2011). İnternetin hızla yaygınlaşmasında en önemli etken diğer bütün kitle iletişim araçlarının işlevini yerine getirmesinin yanında başka işlevsel özellikleri de olmasıdır. Kişiler artık internetten televizyon izleyip, radyo ve müzik dinleyebilmekte, sohbet programları sayesinde birbirleri ile sesli, yazılı ve görüntülü konuşabilmekte, yazılı basını internet ortamındaki sayfalarından takip edebilmektedir. Ayrıca Solmaz ve Görkemli' ye (2012) göre sosyal medyanın sunduğu imkânlarla kişiler her konuda fikirlerini özgürce ifade edebilmektedirler. Bu nedenle gençlerin ve çocukların ilgisi giderek bu alana kaymaktadır. Alanyazın incelendiğinde öğrencilerin interneti kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik çalışmalara rastlanmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin interneti kullanım amaçlarına yönelik Ersoy ve Yaşar (2002) tarafından yapılan çalışmada görüşme yapılan öğrencilerin tamamının interneti bir eğlence aracı olarak gördükleri, yarısından fazlasının ise ödevlerini yaparken internette yararlandıkları belirlenmiştir. Arnas (2005) tarafından yapılan araştırmada ise çocukların % 7,8'inin bilgisayarı internet sitelerine girmek, % 13,6'sının eğlenmek, % 5,7'sinin chat yapmak, % 22,6'sının oyun oynamak, % 19,7'sinin okul ödevleri için bilgi toplamak ve ödev yapmak için kullandıkları saptanmıştır. Bu çalışmada da yoğun olarak interneti eğlence yönüyle kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da elde edilen bulgular Ersoy ve Yaşar (2002) ve Arnas'ı (2005) destekler niteliktedir. Çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun interneti iyi zaman geçirmek için kullandıkları ayrıca ödevler için artık, yazılı materyaller kadar internetin de kaynak olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

3.1.3 Öğrencilerin Yazılı Basını Takip Etme Düzeyleri

Araştırmanın bu bölümünde öğrencilerin yazılı basını takip etme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin yazılı basını genel olarak düzenli bir şekilde takip etmedikleri anlaşılmıştır. Özellikle öğrencilerin televizyon ve internete olan ilgileri ile karşılaştırıldığında yazılı basına olan ilgisizlikleri daha dikkat çekicidir. Bu durumun oluşmasında en önemli etkenin öğrencilerin medyayı, televizyon ve internet üzerinden takip etmeyi yeterli bulmaları olduğu görülmektedir. Yazılı basını takip ettiğini belirten öğrencilerin ise seçici okuma yaptıkları gazetede sadece ilgilerini çeken konuları okudukları belirlenmiştir. Araştırmada gazete aboneliği olan ailelerin çocuklarının bile gazete okumak istememesi çocuklukta kazanılması gereken okuma alışkanlığı hakkındaki eksikliğini tekrar karşımıza çıkarmıştır. Bu nedenle çocuklara okuma alışkanlığı kazandırıldıktan sonra düzenli gazete takip eden bireyler olması beklenebilir. Öğretmenler öğrencilerin yazılı basına olan ilgilerine yönelik öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibi özetlemiştir:

SBÖ1: Daba çok elektronik ortamda olduğu için internette takip etmeyi seviyorlar. Hatta sınıfta gazetelerin internet ortamına aktarılmasının doğruluğu konusunda bir tartışmamız olmuştur.

SBÖ2: Gazete okuma alışkanlıkları maalesef yok daha çok görsel basını ve interneti takip ediyorlar.

SBÖ3: Çok azının evine gazete, dergi veya güncel bir kitap giriyor. Çocukta doğal olarak en kolay olan televizyonu tercih ediyor.

SBÖ4: Ailesi gazete abonesi olanlar var ancak dediğim gibi magazin veya spor kısmı.

SBÖ5: [Yazılı basını takip edene]rastlayamadım, onların medyada yöneldikleri televizyon ve internet. Yani görsel. Gazeteden epey bir uzaklaşmışlar. Bazı genç kızlar var onlar moda dergilerini okuyorlar veya pop kültürünü takip edenler var. Daha çok internet ve televizyona dalmışlar. Bir de müzik kültürleri yoğun. Onları yoğun bir şekilde takip ediyorlar.

SBÖ6: Çok fazla değil. Aslında ben iki okulda da çalıştığım için söyle bir karşılaştırma yapabilirim. Örneğin gazete kupürleriyle ilgili bir ödev verdiğimde gazete bulmakta zorlandıklarını görüyorum. Bunda internetin de etkisi olduğunu düşünüyorum. Örneğin biz de artık gazete almıyoruz çünkü bütün haberlere artık internet üzerinden ulaşabiliyoruz. Çocuklar da bu yüzden gazete okumuyor olabilir. Çünkü çoğunun evinde internet var ve evlerine gazete girmiyor.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlarda yazılı basına özellikle televizyon ve bilgisayar gibi kitle iletişim araçlarına oranla daha az ilgi duydukları görülmüştür. Ayrıca bu bölümde de öğrencilerin internete olan ilgisi dikkat çekmektedir. Öğrenciler gazete okumak için de elektronik ortamı daha cazip bulmaktadırlar. Öğrencilerden bazılarının verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Ö1: Babam X gazetesi alıyor sürekli. Ben de bazen göz gezdiriyorum. Spor sayfasına falan bakıyorum genelde. Diğer bölümler çok ilgimi çekmiyor.

Ö2: Hayır, yok. Öyle bir alışkanlığım yok. Televizyon ve internetten takip etmeyi daha çok seviyorum.

Ö3: Babam her gün Y alıyor sayfa ve ek açısından daha fazla olduğu için. Ama ben elektronik ortamda okumayı daha çok seviyorum. Ancak ona internetten aboneyim yani internet ortamında okuyorum aynı gazete gibi sayfaları açabiliyorsun, aynı zamanda yine netten X' i ve Y'nin haber sayfalarını okuyorum.

Ö4: Düzenli olarak takip ettiğim yok. Ailem almadığı için ben de okumuyorum.

Ö5: X gazetesini okumayı seviyorum. Spor gazetesi olduğu için.

Ö6: Sürekli takip ettiğim bir gazete yok ama zaman zaman okuduklarım var.

Ülkemizde yazılı basını takip etme oranı gelişmekte olan ülkeler ile karşılaştırıldığında daha düşüktür. İnsanlar genel olarak medyayı televizyon ve internet üzerinden takip etmeyi tercih etmektedirler. Bunun en önemli nedenlerinden biri televizyonda ve internet ortamında olayların, haberlerin daha sık güncellenme imkânının bulunmasıdır. Ayrıca internet ortamında kişiler okudukları haberlere yorum yazabilmekte, fikirlerini özgürce ifade edebilmekte, kendileri ile aynı ya da farklı görüşlerdeki kişilerle etkileşim içine girerek aktif katılımında bulunmaktadır. Bu nedenle internet üzerinden çevrimiçi haber, gazete ya da dergi okuma daha tercih edilir hale gelmiştir. Çalışmada elde edilen bulgularda da öğrencilerin yazılı kitle iletişim araçlarından çok internet, televizyon gibi görselliğin daha baskın olduğu kitle iletişim araçlarını tercih ettikleri görülmüştür. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2012) tarafından yapılan çalışma ile bu çalışmada elde edilen bulgular benzerlik göstermektedir. TÜİK tarafından yapılan çalışmada internet kullanıcılarının %72,5'nin interneti çevrimiçi haber, gazete ya da dergi okuma, haber indirme için kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum günümüzde internetin birçok kitle iletişim aracının yerini aldığı şeklinde yorumlanabilir.

3.2 Öğrencilerin Medyadan Etkilenme Düzeyleri

Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin, öğrencilerin medyadan etkilendiklerini düşündükleri belirlenmiştir. Öğretmenlere göre öğrencilerin kişiliklerinin oluşumunda medyada gördükleri karakterler etkili olmaktadır. Çalışmada öğrencilerin takip ettikleri içeriklerden farklı şekillerde etkilendikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler izledikleri olaylardan duygusal yönden etkilenirken bazı öğrenciler ise izledikleri kişileri model alma davranışı göstermektedirler. Yapılan görüşmelerde model alınan kişinin başarılı olması, toplum tarafından onay gören biri olmasının öğrenci açısından önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin sevdikleri karakterlerin tüketim alışkanlıklarını takip ederek, örnek aldıkları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin izledikleri olaylardan duygusal olarak etkilendikleri görülmüştür. Öğretmenlerin yanıtlarından bazıları aşağıdaki gibidir:

SBÖ1: Etkileniyorlar, etkilenmemek mümkün değil. Bence şu an televizyon bireyi etkileyen en önemli unsur. Bence hem olumlu hem de olumsuz olarak etkileniyorlar. Özellikle kişiliklerinin geliştiği su dönemde 6, 7 ve 8. sınıflarda

mutlaka etkileniyorlar. Daha çok dış görünüş olarak etkileniyorlar. Kişisel olarak etkilenen de var. Bu biraz da öğrencinin kendi kişisel özellikleriyle alakalı.

SBÖ2: Özellikle gerçek okuldaki öğretmenlerden ve öğrencilerden çok farklı karakterler yansıtıldığı için öğrenciler de işlerine geldiği gibi bu örnekleri alıyorlar. Özellikle de televizyonda öğretmenlerine karşı gelen, lafi yapıştıran öğrenci modelini çok benimsediklerini ve bunu uygulamaya çalıştıklarını görüyorum.

SBÖ3: 6-7-8'de çocuklar ergenlik döneminde, zor bir dönem onlar için. Kişiliklerini oluşturduğu dönem televizyonda gördükleri her şeye özeniyorlar. Sanatçıların hareketleri, yaşayışları çocuklar için özendirici... Onlar büyüklerine nasıl davranıyorsa çocuklar da o şekilde davranıyorlar.

SBÖ4: Etkilenenler var tabi ama ben girdiğim sekizlerin içerisinde çok fazla o dizilerden filmlerden çok fazla etkilenip de hareketlerine yansıtan öğrencimiz yok ancak ben kendi çevremde görüyorum. Kendi öğrencilerimde görmedim.

SBÖ5: Tabi tabi etkileniyorlar. Gerçek hayatla birebir bağdaşmayacağına farkındalar. Fakat o kabramanlık duygusu, kimlik kazanma duygusu onları etkiliyor...

SBÖ6: Ben etkilendiklerini düşünüyorum. Örneğin diziler. Oradaki kabramanların yerine kendilerini koyduklarını düşünüyorum. Genelde giyim tarzı. Özellikle kız çocuklarında giyim tarzı olarak bir etkilenme var. Saç yapımı, okula gelirken herhalde nasıl giyinmeleri gerektiğini düşünemiyorlar. İkili ilişkilerinde de gözlemliyorum bunu. Özellikle bu etki şehirdeki öğrencilere bakıldığında daha çok hissediliyor.

Bu başlıkta öğretmen ve öğrencilerin verdikleri yanıtlarda bazı farklılıklar dikkat çekmektedir. Öğretmenler öğrencilerin medyadan etkilendiklerini, ancak daha çok öğrencilerin medyada gördükleri kişileri model aldıklarını vurgulamışlardır. Öğrenciler ise medyada gördükleri olay ve kişilerden duygusal olarak nasıl etkilendiklerini açıklamışlardır. Bu durum, öğretmenlerin öğrencileri dışarıdan gözlemleyen bireyler olarak davranışları üzerinde daha objektif fikirlere sahip olabildikleri şeklinde açıklanabilir. Öğrencilerin ise medyanın, iç dünyalarında ne gibi etkiler yarattığı, bu durumun daha çok duygusal boyutundan olaya yaklaştıkları görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Ö1: Haberleri izlediğimde bazen çok üzülüyorum orada gördüğüm olaylara.

Ö2: Aslında çok etkilendiğimi düşünmüyorum ama bazen birini giyim tarzını beğendiğimde falan özendiğim oluyor. Yani kıyafet, ayakkabı, saç, toka o tarz şeylerden beğenip almak istediğim oluyor.

Ö3: Mesela korku filmleri beni çok etkiliyor. Korku filmi izlediğimde kalbimde çarpıntı oluyor, aniden gelen sahneler benim irkilmeme neden oluyor. Duygusal bir film izledim geçen akşam ağlamak geldi içimden ama zor tuttum kendimi.

Ö4: Kötü olarak etkilendiğimi düşünmüyorum ama sevdiğim kişiler olduğunda bazen onların taklitlerini yapmayı seviyorum arkadaşlarımla konuşurken falan. Mesela X gibi bağırduğumuz oluyor birbirimize eğlenmek için.

Ö5: Dizi izlemeyi sevmiyorum, film izliyorum. Onlardan da etkilenmiyorum. Ama mesela kardeşim var izlediği sibirli dizilerden etkileniyor. Her şeye sibir yapmaya çalışıyor. Sürekli onların söylediklerini tekrarlıyorlar.

Ö6: Mesela sevdiğim biri gibi başarılı falan olmak istiyorum, yani iyi bir futbolcu gibi iyi futbol oynamak falan istiyorum. Tabi ki giydiği markalara da dikkat ediyorum ama onun dışında saldırganlık falan gibi yönlerden etkilendiğimi düşünmüyorum.

Kişiler günlük hayatlarının büyük çoğunluğunu kitle iletişim araçları ile iç içe geçirmektedirler. Medya kitle iletişim araçları aracılığı ile toplum üzerinde etkili olabilmekte ve toplumun olaylara bakış açısı kazanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Artık medya aracılığı ile insanlar birlikte hareket ederek olaylar karşısında birlikte tepkiler verebilmektedir. Hatta bu organizasyonlar, ülkelerin yönetim şekillerini değiştirmesiyle sonuçlanan olaylara bile yol açabilmektedir. Medya sadece toplumların yapısını, olayların akışını belirlemekle kalmayıp, sunduğu modeller ile kişilerin yaşam tarzları üzerinde de etkili olmaktadır. Özellikle kişiliğin oluşmaya başladığı çocukluk ve ergenlik dönemlerinde medyanın sunduğu modeller ve medyanın kişiler üzerinde yaptığı yönlendirmeler çocuklar üzerinde daha etkili olmaktadır. Erjem ve Çağlayandereli (2006) yaptıkları çalışmada liseli gençlerin üçte ikisinin (%72) yerli dizilerdeki karakterlerden birini model aldıklarını belirlemişlerdir. Konuyla ilgili diğer bir çalışma olan Tokdemir ve diğerlerinin (2009) yaptığı çalışmada ise okulda fiziksel şiddete başvuran öğrencilerin, en çok fiziksel şiddet içeren dizileri izledikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada da elde edilen bulgular Erjem ve Çağlayandereli (2006) ile Tokdemir ve diğerlerinin (2009) çalışmalarında elde edilen bulgular ile örtüşmektedir. Bu çalışmada da öğretmen ve öğrencilerin verdikleri yanıtlarda, öğrencilerin çeşitli şekillerde medyadan etkilendikleri belirtilmiştir.

3.3 Öğrencilerin Derse Katılımı

Yapılan görüşmelerde dersin müfredatında var olan konuların daha çok kitle iletişim araçlarını tanıtmaya ve kitle iletişim araçlarının tarihi gelişimi üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Günümüzde kitle iletişim araçları ile sürekli iç içe olan öğrencilere tekrar tekrar kitle iletişim araçlarının tanıtılması, bu araçların işlevi ve tarihi gelişimi üzerinde durulması öğrenciler tarafından sıkıcı bulunmuştur. Öğretmenlerin verdiği yanıtlarda Medya Okuryazarlığı dersinin öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle öğrencilerin SBS kaygısı yaşamasının ve Medya Okuryazarlığı dersinin seçmeli olmasının, öğrencilerin derse karşı olan ilgisini daha da azalttığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin daha çok medyada takip ettikleri güncel konular hakkında konuşmaktan zevk aldıkları belirlenmiştir. Ayrıca, öğrencilerin güncel konuları takip etmesine dersin olumlu bir katkısı olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, Medya Okuryazarlığı dersinin amacı bilinçli medya kullanıcıları yetiştirmektir. Öğrencilerin kitle iletişim araçlarının tarihçesini bilmesinin bilinçli medya kullanımına nasıl bir etki yaratacağı anlaşılamamaktadır. Öğretmenlerin konu ile ilgili verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

SBÖ1: Gazetelerden bahsederken spor, siyaset ağırlıklı, olayı bizim kazanımımızdan çok güncel yaklaşımı istiyorlar. Televizyonda izledikleri programlardan bahsediyorlar.

SBÖ2: Günümüz çocukları da çatır çatır bilgisayar kullanmayı bildikleri için televizyon sudur, radyo budur tarzındaki konular çocukların ilgisini çekmiyor. Televizyon dizilerinin kritiğini yapmayı seviyorlar, internette bahsetmeyi seviyorlar. Yani medyada da belli konulardan sıkılıyorlar, belli konulardan zevk alıyorlar. Bu konuşmalarda da dizinin akısından bahsediyorlar. Yani dizide geçen olayları eleştirmiyorlar. Aksine dizide yaşananlar hoşlarına gidiyor. Bazen birbir dizilerde gördüğüm karakterleri okutuyormuşum gibi hissediyorum.

SBÖ4: Bu sene ilk kez verdiğimiz için çok zevk almadık. Kaynak olmadığı için de sadece bizde olduğu için bir de zaten sınava hazırlanıyorlar o yüzden çok yoğunlaşamadılar. Mesela vatandaşlıkta daha farklı konulardan konuşabiliyorduk ama medya okuryazarlığında konular o kadar şeydi ki... Sürekli bildiğimiz, konuşulan şeyler, bir süre sonra çocukların dikkati dağıldı.. Ders daha zevkli hale getirilebilir ama ilk defa bu sene başladığı için biraz acemilik yasadık seneye daha güzel olur herhalde.

SBÖ5: Medya okuryazarlığı dersinde öğrenciler özellikle televizyon ile ilgili olan kısımda birbir aktifler.

SBÖ6: Telefon nedir bilgisayar nedir gibi konular mevcut kitapta. Zaten günümüzde de bunları bilmeyen çocuk yok gibi, değil mi? O yüzden ders çok sıkıcı geçti. Bir dersin yerine başka bir ders islemeyi de sevmediğim için zor da olsa isledim fakat sıkıcı oldu.

Öğrencilerin yanıtlarında dersin içeriğine yönelik bilgiler verdikleri gözlemlenmiştir. Öğrencilerin izledikleri programlara yönelik konularda konuşmaktan hoşlandıkları ancak dersin içeriğine yönelik medya etiği, akıllı işaretler gibi konularda dinleyici olmayı tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Ö2: Medyanın yararları ve zararları, toplumun üstündeki etkilerinden bahsediyoruz.

Ö3: Televizyonun, internetin yararlarından ve zararlarından bahsediyoruz genellikle. "Televizyon nedir?, Gazete nedir?" gibi konular var. Arkadaşlarım ise genellikle izledikleri televizyon dizilerinden veya haberlerde izledikleri konuları anlatmaktan hoşlanıyorlar.

Ö4: Medya, televizyon, radyo, internet kullanımı gibi konular.

Ö5: Anketler doldurduk, meslek etiği, televizyon etiği, habercilik, internet, gibi konulardan bahsettik. Akıllı işaretlerden bahsettik, izlenecek programların doğru seçilmesinden... Bana göre dinlenme dersiydi. Hiç ilgilenmiyorduk. Öğretmen konuşuyordu biz yatıyorduk. Sınavı olsaydı hepimiz dinlerdik. Karneye geçmediği için önemsemedik.

Ö6: Bildiğimiz konular, gazete nedir, radyo nedir falan... Anketler yapıyoruz. Dizilerden bahsediyoruz.

Medya Okuryazarlığı dersinin ilköğretim müfredatına konulma ihtiyacının doğmasında başlıca etken medyanın toplum hayatı üzerinde artan etkisi olmuştur. Birçok öğrenci günün büyük bir kısmını kitle iletişim araçları ile iç içe geçirmektedir. Bu nedenle Medya Okuryazarlığı dersi tüm öğrencilerin fikir yürüterek, derse etkin olarak katılabilecekleri bir derstir. Elma ve diğerleri (2009) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin dersi sıkıcı gördükleri, sınıf içi etkinlikleri ve kullanılan öğretim yöntemlerini yetersiz buldukları belirlenmiştir. Bu çalışmada da elde edilen bulgular Elma ve diğerlerinin (2009) bulgularını destekler niteliktedir. Çalışmada da öğrencilerin derse ilgi duymadıkları, dersi sıkıcı buldukları belirlenmiştir. Bu nedenle ders programında öğrencilerin ilgisini çekecek etkinlikler düzenlenmesi öğrenciler açısından daha faydalı olacaktır.

3.4 Dersin Medya Kullanımına Etkisi

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde Medya Okuryazarlığı dersinin öğrencilerin medya kullanımında olumlu bir yönde etkiye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Öğretmenler özellikle öğrencilerin, izleyip izlememeleri gereken içerikler hakkında bilgi sahibi olduklarını; ancak uygulama konusunda sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersini almadan önce ve dersi aldıktan sonra aynı programları takip etmeye devam ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin, öğrencilerin seçtikleri programlarda velilerin etkisi üzerinde durdukları ve velilerin bu konuda duyarsız davrandıklarını düşündükleri görülmüştür. Öğretmenlerin dersin başarısında velilerin de desteğine ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

SBÖ2: Bu işaretlerin öğrenciler tarafından uygulandığına inanmıyorum. Yani seyredeceğim diyor, çocuk izliyor. Burada seyretmese internet kafede tekrarını bulabiliyor.

SBÖ3: Hepsini biliyorlar. Uygulamaya gelince çocuk bana izlemiyorum der ama gerçekten doğru mu söylüyordur. Onu izlemek lazım, yanında olmak lazım. Çocuğun söylediği kadar bilebilirim. Veliler buna çok dikkat etmediği için çocuklar da veliler ile aynı programları izledikleri için pek dikkat ettiklerini sanmıyorum.

SBÖ5: Pek dikkat edilmiyor. Yani çocukların akıllı işaretlerle ilgili bilgileri var hangi işaret ne anlama geliyor. Tabii evde kumanda büyüklerin elinde olduğu için çocuklar da onların izlediği programları izliyorlar.

SBÖ6: Çok fazla dikkat edildiğini düşünmüyorum. Sadece bazı çocuklar kendi içlerinde dikkat ediyorlar buna, yani akıllı işaretlerin ne olduklarını biliyorlar.

Televizyonda çocuk ve gençlerin korunması amacıyla uygulamaya konulan akıllı işaretleri öğrencilerin tanıdıkları verilen yanıtlarda görülmektedir. Öğrencilerin izledikleri programların akıllı işaretlerde bulunan yaş sınırına genel olarak uymaya çalıştıkları; ancak sevdikleri programlar için zaman zaman bu kuralı deldikleri görülmektedir:

Ö2: Su anda 14 yaşında olduğum için sadece 18 yaş üzeri programları izleyemiyorum. Zaten ailem de onları izlememe için vermiyor. Bu nedenle herhangi bir sıkıntı yaşamıyorum.

Ö4: Ben seyretmeyi sevdiğim dizî olduğunda çok dikkatimi çekmiyor. Ama kardeşimi uyarıyorum izlememesi konusunda.

Ö5:Dikkat etmiyorum pek. Zaten sevdiğim birçok program yasımıza uygun değil. Bu nedenle her zaman uygulayamıyorum.

Kitle iletişim araçlarını kontrol edebilmek her geçen gün daha zor hale gelmektedir. Televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçları çeşitli kurumlar tarafından denetlenirse de, aynı durum giderek daha yaygın hale gelen internet için imkânsız gibi görünmektedir. Çünkü son dönemde internetin de bir kitle iletişim aracı olarak kullanılmaya başlaması ile herkes birer kaynak-yayıncı haline getirmiştir. Artık interneti kullanma imkânı olan herkes bu ortamda istediği bilgiyi paylaşabilmektedir. Bir kişinin yaydığı bilgi bir gecede milyonlarca insana ulaşabilmektedir. Bu kadar kaynak olan bir ortamda kişileri kontrol edebilmek, bilgi kirliliğini önleyebilmek çok zor görünmektedir. Bu nedenle yasaklayıcı yaklaşımlarda çözüm aramak yerine bilinçli medya kullanıcıları yetiştirmek medya okuryazarlığı eğitiminde asıl amaç olmalıdır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Medya okuryazarlığı, medya endüstrisinin hızla büyüyen propaganda ve sansasyonlarına karşı kitlelere “bilişsel savunma” kazandırmayı amaçlamayan bir yaklaşımdır. (Torres ve Mercado, 2006; Hobbs ve Jensen, 2009). Gençlere ve çocuklara bu bilinci kazandırmada en uygun yer okullar olarak belirlenmiş ve medya okuryazarlığı farklı şekillerde dünyanın birçok ülkesinde, okul programlarında yer bulmuştur. Ülkemizde medya okuryazarlığı dersinin okullarda yer alması ise 2000’li yılları bulmuştur.

Çocukların oyalanması amacıyla küçük yaşlarda televizyon ile tanıştırılması televizyonu çocuklarda bir alışkanlık haline getirmekte; hatta bu durum ilerleyen yaşlarda da devam etmekte ve konu ile ilgili yapılan birçok çalışmada televizyon izleme sürelerinin uzunluğuna dikkat çekilmektedir (RTÜK, 2009; Bahar, 2009; Ünlü, 2010; Doğan ve Göker, 2012) . Çalışmada öğrencilerin medyaya yönelik tutumlarına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin günde ortalama 2-3 saat televizyon izledikleri belirlenmiştir. Hem öğrencilerin televizyon izleme sürelerini azaltmasında hem de ailelerinin müdahalelerinde SBS kaygısının etkili olduğu görülmüştür. Bahar’ın (2007) çalışmasında üniversite öğrencilerinin televizyon izleme sürelerinin, öğrenciler dördüncü sınıfa geçtiklerinde benzer bir şekilde sınav kaygısı ile en düşük seviyeye

indiği belirlenmiştir. Her iki çalışmada da sınav kaygısının, öğrencilerin televizyon izleme sürelerinin belirlenmesinde öncelikli etken olduğu görülmektedir. Çalışmada, televizyonda çocukları zararlı içeriklerden korumaya yönelik olarak konulan akıllı işaret sembollerinin genel olarak öğrenciler tarafından tanındığı; ancak öğrencilerin izledikleri programlarda akıllı işaretleri dikkate almadıkları ortaya çıkmıştır.

Alanyazında öğrencilerin medyadan etkilendiklerini gösteren pek çok çalışma ile karşılaşmaktayız (Doğan, 2006; Erjem ve Çağlayandereli, 2006; Ertürk ve Gül, 2006; Tokdemir vd, 2009; Ünlü, 2010; Taylan, 2011; Doğan ve Göker, 2012). Bu çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin televizyondan çok farklı şekillerde etkilendiğini görmekteyiz. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun izledikleri karakterleri örnek aldığını ve bu karakterleri taklit ettikleri (Doğan, 2006; Erjem ve Çağlayandereli, 2006), özellikle şiddet içerikli programlar izleyen çocukların şiddete yönelik davranışlar gösterme eğiliminde oldukları (Tokdemir vd, 2009; Taylan, 2011) belirlenmiştir. Öğrencilerin izledikleri dizilerin meslek seçimlerinde etkili olduğu (Ünlü, 2010), ayrıca öğrencilerin izledikleri programların öğrenciler üzerinde stres, korku gibi olumsuz etkiler yarattığı görülmüştür. Bu çalışmada da öğrencilerin verdikleri yanıtlarda bu farklılık göze çarpmaktadır. Öğrencilerin yanıtları incelendiğinde, bazı öğrenciler izledikleri programlardaki karakterleri veya ünlüleri model alıp onlar gibi davranmak giyinmek, başarılı olmak isterken bazılarının ise izledikleri programlardan duygusal anlamda etkilendikleri belirlenmiştir.

Günümüzde hızla yaygınlaşmaya başlayan internet ise televizyonun sağladığı imkânların yanı sıra bireye farklı aktiviteler de sunduğu için çok daha fazla tercih edilir hale gelmiştir (Canbek ve Sağiroğlu, 2007). Artık ülkemizde her iki evden birinde internet bağlantısı bulunmaktadır (Bilgi Toplumu İstatistikleri, 2011). Ülkemizde interneti en yoğun kullanan kesimi ise çocuk ve gençler oluşturmaktadır (UNDP, 2008; Bilgi Toplumu İstatistikleri, 2011). Çocuk ve gençlerin yanısına yakın bir bölümünün interneti öncelikle eğlence amaçlı (oyun oynamak, video izlemek, müzik dinlemek, çevrimiçi sohbet etmek, sosyal ağları ziyaret etmek) kullandıkları belirlenmiştir. Bunun yanında öğrencilerin üçte birine yakın bir bölümünün interneti bilgilenmek ve ödevlerine kaynak olarak kullandıkları görülmüştür (Arnas, 2007; Ayık, 2008; Toruk, 2008). Benzer bulgular bu çalışmada da karşımıza çıkmaktadır. Öğrenciler verdikleri yanıtlarda interneti öncelikle eğlenmek, iyi zaman geçirmek için kullanmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin interneti sıklıkla kaynak olarak kullandıkları belirlenmiştir. Ancak internet herkesin kolayca bilgi aktarabildiği bir alan olduğu için öğrencilerin internet üzerinden edindikleri bilgileri sorgulama konusunda yetersiz oldukları, bu nedenle bazı öğretmenlerin bu durumdan şikâyetçi olduğu anlaşılmıştır.

Yapılan çalışmalarda ülkemizde okuma oranının düşüklüğü dikkat çekicidir. Ülkemizde kitap, gazete, dergi gibi yazılı materyallerin kitle iletişim araçları arasında en az tercih edilen tür olduğu söylenilebilir (Kültür Bakanlığı, 2011). Milli Eğitim Bakanlığı (2007) tarafından yapılan öğrencilerin okuma alışkanlıklarını belirlemeye yönelik çalışmada öğrencilerin %51.95'nin ara sıra gazete okuduğu, %13.96'sının ise sadece hafta sonları gazete okuduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da öğrencilerin yazılı basını düzenli olarak takip etmedikleri görülmüştür. Takip eden öğrencilerin ise kendi ilgi alanları ile ilgili gazete ve dergileri okudukları veya dergi ve gazetelerde sadece ilgili oldukları bölümleri okudukları anlaşılmıştır. Yapılan görüşmelerde öğrencilerin artık elektronik ortamda gazete okumayı, basılı gazeteye tercih ettikleri görülmüştür. Toruk (2008) tarafından yapılan çalışmada da üniversite öğrencilerinin %25.4'ü gazeteyi internet üzerinden takip etmektedir. Bu durum da her iki çalışma da internet gazeteciliğinin giderek yaygınlaştığını gösterme açısından birbirini desteklemektedir.

Medya okuryazarlığı dersinin amaçlarından biri de seçici izleyiciler yetiştirmek ve öğrencilere medyanın kendisine sunduğu içeriklere yönelik eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu nedenle bu dersi aldıktan sonra öğrencilerin medyaya yönelik bakış açılarında bazı farklılıklar olması, öğrencilerin daha seçici olması beklenmektedir. Ancak yapılan görüşmelerde öğrencilerin medyada tercih ettikleri içeriklerde dersin herhangi bir değişikliğe neden olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin bu dersi aldıktan sonra takip ettikleri televizyon programlarında, internette ziyaret ettikleri sitelerde ya da yazılı basını takip etme oranlarında herhangi bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir.

Medya Okuryazarlığı dersi öğrencilerin ilgisinin en yoğun olduğu dijital dünya ve kitle iletişim araçları ile okul arasında bir köprü görevi görmektedir. Öğrenciler dışarıda çok severek veya ilgi duyarak takip ettikleri, izledikleri çeşitli konu ve kişilere yönelik olarak bu derste farklı bakış açıları kazanabilirler. Ancak ülkemizde Medya okuryazarlığı dersi müfredatı incelendiğinde daha ezberci bir yaklaşım ile karşı karşıya

kalmaktayız. Medya Okuryazarlığı dersi müfredatının medya okuryazarı bireyler yetiştirme açısından yeterli olmadığı, bu nedenle öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersi konularını sıkıcı buldukları belirlenmiştir. Elma, vd.'nin (2009) 7. sınıf öğrencilerinin Medya Okuryazarlığı dersine yönelik tutumlarının belirlenmeye çalışıldığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin Medya Okuryazarlığı dersini sıkıcı buldukları, derste kullanılan sınıf içi etkinlikleri ve öğretim yöntemlerini beğenmedikleri belirlenmiştir.

Araştırma sonucuna göre Medya Okuryazarlığı dersi uygulanırken aşağıdaki önerilerin dikkate alınması uygun olacaktır.

Medya okuryazarlığı dersinde öğrencilerin düşüncelerini ifade edebilecekleri, özgürce tartışabilecekleri güncel konular seçilmelidir. Çünkü medya okuryazarlığının amacı medyayı doğru kullanan, sorgulayan, izlediklerini analiz eden bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle öğrencilerin medya ürünleri hakkında derinlemesine düşünmelerini sağlamak önemlidir. Ders sürecinde verilen proje ve performans ödevleri sadece ölçek doldurmaktan ibaret olmamalıdır. Öğrencilerin yaratıcılıklarını kullanarak kendilerini ifade edebilecekleri ödevler verilmelidir.

Televizyon ve internet gibi teknolojik ürünler ile iç içe büyüyen bir nesil için Medya Okuryazarlığı müfredatı oldukça sıkıcı bir hal almaktadır. Bu nedenle müfredatta öğrencilerin daha çok ilgisini çekecek güncel konulara yer verilmelidir. Öğrencilerin medyayı en özgürce kullanabildikleri ortam ev ortamı olduğu için öğretmenler bu konuda velilerle işbirliği içinde çalışmalıdır. Yasaklayıcı ve baskıcı uygulamalar yerine öğrencinin bilinçlendirilmesine çalışılmalıdır.

5. KAYNAKLAR

Aksaçlıoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). “Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi”, **Türk Kütüphaneciliği**, 21(1): 3-28.

Aufderheide, P. (1997). “Media Literacy: From a Report of the National Leadership Conference On Media Literacy”, Ed: In R. Kubey, **Media Literacy In The Information Age: Current Perspectives**, New Brunswick, Nj: Transaction, s. 79-86.

Arnas, Y. A. (2005). “3-18 Yas Grubu Çocuk ve Gençlerin İnteraktif İletişim Araçlarını Kullanma Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi”, **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 4(4): 59 – 66.

Ayık, Y. Z. (2008). *Evde, Okulda ve İnternet Kafelerde Öğrencilerin Bilgisayar Algılamaları ve Tercih Ettikleri Uygulamaların Karşılaştırılması*, **AÜ İktisadi Ve İdari Bilimleri Dergisi**, 22(2): 141-156.

Bahar, H. H. (2007). “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Çeşitli Televizyon Programlarını İzleme Süresinin Cinsiyet Ve Sınıf Seviyesine Göre Değerlendirilmesi (Erzincan Eğitim Fakültesi Örneği)”, **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, 9(1): 37 –49.

Bahar, H. H. (2009). “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Barındıkları Yere Göre Çeşitli Televizyon Programlarını İzleme Sürelerinin Değerlendirilmesi”, **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 11(1): 145-169.

Bartolomé, L. ve Macedo, B. (1997). “Dancing With Bigotry: The Poising Of Racial And Ethnic Identities”, **Harvard Educational Review**, 67 (2): 222–245.

Binark, Mutlu ve Bek, Mine Gencil. **Eleştirel Medya Okuryazarlığı Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar**, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2007.

Brown, J. A. (1998). “Media Literacy Perspectives”, **Journal Of Communication**, 48(1): 44–57.

Canbek, G. ve Sağıroğlu, Ş. (2007). *Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği*. **Politeknik Dergisi**, 10(1): 33–39.

TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (2011). **Bilgi Toplumu İstatistikleri**, Dpt Yayınları No: 2011- 2826, Ankara.

Doğan, N. K. (2006). “Televizyon Programlarındaki Şiddet Öğelerinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi ve Ebeveynlerin Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Araştırma”, **İÜ İletişim Fakültesi Dergisi**, 26, s. 1-15.

Doğan, A. ve Göker, G. (2012). “Tematik Televizyon ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları”, **Milli Eğitim Dergisi**, 164, s. 5-30.

Domine, V. (2011). “The Coming of Age of Media Literacy”, **The National Association for Media Literacy Education’s Journal of Media Literacy Education**, 3(1): 8 – 10.

- Dennis, E. E. (2004). "Out of Sight Out of Mind", *American Behavioral Scientist*, 48(2): 202–211.
- Ekiz, Durmuş. **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş**, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003.
- Elma, C. vd., (2009). "İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Medya ve Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Tutumları", **Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 27, s. 93-113.
- Erjem, Y. ve Çağlayandereli, M., (2006). Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1): 15–30.
- Ersoy, A. ve Yaşar, S. (2003). "İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin İnternet Kullanma Durumları", **GÜ Eğitim Bilimleri Dergisi**, 1(4): 401 – 426.
- Ertürk, Y. D. ve Gül, A. A. **Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006.
- Hobbs, R. (2004). "A Review Of School-Based Initiatives In Media Literacy Education", **American Behavioral Scientist**, 48(1): 42-59.
- Hobbs, R., Jensen, A. (2009). "The Past, Present, and Future of Media Literacy Education", **The National Association for Media Literacy Education's Journal of Media Literacy Education**, 1, s. 1-11.
- İspir, N. B. ve İspir, B. (2008). "Televizyon Programı İçeriği Dereceleme Sembollerinin Kullanımı Ve Ebeveyn Yönlendirmesi", **SÜ İletişim Fakültesi Akademik Dergisi**, 5(3): 176 – 183.
- Jenkins, H. vd. (2006). **Confronting The Challenges Of Participatory Culture: Media Education For The 21st Century**, John D. And Catherine T. Macarthur Foundation, Chicago, [Online] Available at: <Http://Digitallarning.Macfound.Org/Atf/Cf/%7b7e45c7e0-A3e0-4b89-Ac9c-E807e1b0ae4e%7d/Jenkins_White_Paper.Pdf.>, [Erişim Tarihi: 26.08.2012].
- Jolls, Tessa. ve Thoman, Elizabeth. **21. Yüzyıl Okuryazarlığı Medya Okuryazarlığına Genel Bir Bakış Ve Sınıf İçi Etkinlikler**, Ed: Cevat Elma vd., Ekinoks Yayınevi, Ankara, 2008.
- Kültür Bakanlığı, (2011). Türkiye Okuma Kültürü Haritası, Ankara, [Online] Available at: <www.kygm.gov.tr/Eklenti/55,yonetici-ozetipdf.pdf?0>, [Erişim Tarihi: 21. 08. 2012].
- Lightfoot, Cynthia. **The Culture Of Adolescent Risk-Taking**, Guildford Pres, London, 1997.
- Livingstone, S. ve Thumim, N. (2003). **Assesing the Media Literacy of UK Adults**, [Online] Available at: <http://www.ofcom.org.uk/static/archive/itc/uploads/Assessing_the_media_literacy_of_UK_adults1.pdf>, [Erişim Tarihi: 21.08.2012].
- MEB (2007), **Öğrencilerin Okuma Düzeyleri**, Ankara.
- MEB (2008), **Öğrencilerin Televizyon İzleme Alışkanlıkları**, Ankara.
- Potter, James. **Media Literacy**, Sage Publications, London, 2005.
- RTÜK (2007), **Medya Okuryazarlığı Projesi**, Ankara.
- RTÜK (2009), **Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2**, Ankara.
- Semali, L. (2003). "Ways With Visual Languages Making the Case for Critical Media Literacy", **The Clearing House**, 76 (6): 271-277.
- Silkü, A. H. (2007). "Farklı Kültürlerde Çocukların Tüketime Yönelmesinde Televizyon ve Televizyon Reklamlarının Etkisi", **4. Uluslar Arası Çocuk ve İletişim Kongresi**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Turkey, 22-24 Ekim.
- Solmaz, B. Ve Görkemli, H. N. 2012. "Yeni Bir İletişim Alanı Olarak Sosyal Medya Kullanımı ve Konya Kadın Dernekleri Örneği", **SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 28, s. 183-189.
- Taylan, H. H. (2011). "Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", **SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 26, s. 355-367.
- Tokdemir, M. vd. (2009). "İlköğretim Öğrencilerinin En Sık İzledikleri Televizyon Programlarına Göre Fiziksel Şiddete Başvurma ve Fiziksel Şiddete Yaklaşımlarının Karşılaştırılması", **Adli Tıp Dergisi**, 6(2): 74–85.
- Torres, M. ve Mercado, M. (2006). "The Need For Critical Media Literacy In Teacher Education Core Curricula", **Educational Studies: A Journal of the American Educational Studies Association**, 36(3): 260-282.
- Toruk, İ. (2008). "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanımına Yönelik Bir Analiz", **SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 19, s. 476-488.

Türkiye İstatistik Kurumu (2012). **Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması**, TÜİK Yayın No: 2012-10880.

United Nations Development Programme (Türkiye Ofisi) (2008). **Ulusal İnsani Kalkınma Raporu: Türkiye’de Gençlik**.

Ünlü, İ. (2010). “*Televizyonun İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Seçimiyle İlgili Algularına Etkisi*”, **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12(2): 55-73.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.